

Стандарти аудити самаранокӣ

Стандартҳои INTOSAI –ро ташкилотҳои байналмилалӣ марбут ба муассисаҳои олии ревизионӣ (тафтишотӣ), ки дар доираи **системаи касбии изҳоротии INTOSAI** интишор шудааст. Барои дастрасӣ ба маълумоти иловагӣ ба www.issai.org ворид шавед.

- 1) Ба сифати стандартҳо ва принципҳои аудити самаранок дар заминаи стандартҳои INTOSAI ва тарчибаҳои татбиқшудаи соли 2001 тасдиқ шудааст.
- 2) Ба сифати стандартҳои аудити самаранок соли 2016 тасдиқ шудааст.
- 3) Бо таъсиси **системаи касбии изҳоротии INTOSAI (IFPP)**, бо дигаршавии номгузорӣ бо иборати Стандарти аудити самаранок бо таҳрири нави соли 2019.

ISSAI 3000 бо кулли забонҳои расмии INTOSAI: арабӣ, англисӣ, фаронсавӣ, олмонӣ ва испанӣ дастрас аст .

МУНДАРИҶА

1. МУҚАДДИМА	4
2. СОҶАИ МАЗКУР ISSAI	6
3. МУАЙЯННОКИИ НАТИҶАҶОИ ФАЪОЛИЯТ	8
4. ТАЛАБОТҶОИ УМУМИИ НАТИҶАҶОИ АУДИТОРӢ	9
Мустақилият ва ахлоқ	9
Корбарони таъиншуда ва ҷонибҳои масъул	10
Мавзӯ	11
Эътимод ва боз эътимод дар аудити самаранок	12
Ҳадафҳои аудит	12
Равишу методологияҳои аудиторӣ	
13	
Меъёрҳои аудитӣ	14
Хавфи аудиторӣ	15
Алоқа	16
Малакаҳо	17
Назорат	18
Мулоҳизаҳои (афкор) касбӣ ва шаккоқӣ	19
Назорати сифат	21
Муҳимият	21
Ҳуҷҷатнигорӣ	22

5. ТАЛАБОТҲОИ ҲАМБАСТА БО ҶАРАЁН

ФАЪОЛИЯТИ АУДИТОРӢ	23
Таҳияи нақша - интихоби мавзӯ	23
Таҳияи нақша - тарҳрезии аудит	24
Баргузорӣ	26
Ҳисоботдиҳӣ	28
Баъдӣ	32

1 МУҚАДДИМА

1) Стандартҳо ва принципҳои идоракунӣ дар ҳолатҳои эътимоднокӣ, сифат ва аудити касбии сохтори давлатӣ ҷои муҳимро ишғол мекунад. Стандарти ISSAI 3000 Performance Audit, ки аз ҷониби Созмони байналмилалӣ муассисаҳои олии аудитӣ (INTOSAI) таҳия гардидааст, баҳри пешбурди аудити мустақил ва самаранок равона шуда, дар самти дастгирии аъзоёни INTOSAI дар рушди методологияи равишҳои касбии онҳо дар иртибот бо ваколатҳои онҳо ва қонунҳои ҷорӣ, татбиқи қонунҳо ва қоидаҳои миллӣ мусоидат мекунад.

1) ISSAI 100 принципҳои бунёдии аудити сохтори давлатӣ буда, дар ин миён, ваколатҳо ва ҳадафҳои ISSAI-ро муайян мекунад. ISSAI 300 – Принципҳои аудити самаранок мебошад, ки дар асоси принципҳои бунёдии ISSAI 100 ташаккул ёфта, дар ҳошияи аудити самаранок мушаххасан мутобиқ карда шудааст. ISSAI 3000 стандарти байналмилалӣ аудити самаранок мебошад, ки бояд дар ҳамҷоягӣ бо ISSAI 100 ва ISSAI 300 мутолиа ва фаҳмонида шавад.

2) ISSAI 3000 стандарти баобурӯ ва бонуфузи аудити самаранок маҳсуб меёбад ва дар пайгирӣ бо ин ҳар як талабот риоя мешавад, ба шарте, ки SAI онро қобили қабул дониста, қарор қабул кунад. Дар он мазмунӣ талаботҳо бар таҷрибаи касбии аудити самаранок бо замимаи тафсиrot оварда шудаанд, ки то ба таври возеҳу равшан ва шаффоф бо забони фаҳмои хонданиву фаҳмиданӣ ҷавобгӯи стандартӣ тавсия мешаванд.

3) Дар талаботи асосӣ аризаи «бояд»-ро бо хати ғафс навишта кунанд. Он дорои мундариҷаи зарурӣ мебошад, ки барои гузаронидани корҳои аудитии баландсифат барои сохторҳои олимақом (SAI), ки тасмим гирифтаанд то баҳри кории касбии хеш ба ISSAI мутакко намоянд. Онҳо ба аудиторҳо хабар медиҳанд, ки аз ҷонибҳои манфиатдор чиро

интизоранд, аз корҳои аудиторӣ чӣ чизҳои чашмдоштро мунтазиранд. Тафсириҳо ба таври муфассал баён шуда, оид ба мундариҷаи талабот, яъне чиро меҳамонад ё ин ки чӣро бояд фаро гирад, комилан тафсилот медиҳад.

- 4) Дигар аризаҳои (GUID 3900-3999) дорои дастурҳои ғайриҳатмӣ мебошанд. GUID 3910 - Концепсияҳои марказӣ оид ба аудити самаранок роҳнамои марбут ба концепсияи аудит мебошад ва GUID 3920 - Равандҳои аудити истеҳсолотӣ - роҳнамоест, ки ба раванди аудит иртибот дорад. Ҳуҷҷати аввал тавзеҳоти марбут ба талабот буда, дувум тавсифи иҷроиши талаботи мазкурро дар бар мегирад.
- 5) Нақши аудиторро сардори SAI ва шахсоне, ки барои гузаронидани аудит таъин шудаанд ва он нафароне, ки ба ҳайати гуруҳи аудиторон, ҳамчунин шахсоне, ки оид ба назорату роҳбарӣ масъулан, маҳз дар аудити давлатӣ нақши назаррасу муҳимро мебозанд. Масъулияти умумӣ барои аудити сохтори давлатӣ тибқи ваколати SAI (ISSAI 100/25) муайян карда мешавад. ISSAI 3000 истилоҳи "аудитор" -ро истифода мебарад, ҳамзамон барои аудитор дар самти гузаронидани аудити баландсифат талаботҳои марбут ба аудитро муайян мекунад. Он ҷое ки масъалаҳои институтсионалӣ ҳал мешаванд, дар баробари ин ба SAI ишора карда мешавад.
- 6) ISSAI 3000 асосан бо ҳамон тартибе, ки ISSAI 300 сохта шудааст ва ISSAI 3000 дар асоси тартиботи сохташуда ISSAI 300 аз чор қисмати асосӣ иборат аст:
 - а) Фасли аввалро дар доираи корбурди Сохтори аудити самаранок танзим намуда, ба назардоште, ки чӣ гуна SAI ин корро анҷом медиҳад ва ба он пайваста таъя мекунанд.
 - б) Фасли дуввум аудити самаранок ва ҳадафҳо, инчунин принципҳои муайян мекунад, ки дар б б ҳошияи мафҳумоти самаранокӣ бунёд ёфтаанд.

в) Фасли сеюм аз талаботҳои умумии аудити самаранок иборат аст. Талаботҳои мазкур мебоянд то интиҳои аудит ва дар чараҳои аудит баррасӣ шаванд.

(г) Фасли чорум талаботҳоеро дар бар мегирад, ки ба марҳилаҳои асосии принципҳои аудит мансубият доранд.

СОҲАИИ ИН ISSAI

8)) Ҳуччати мазкур стандартҳои байналмилалии аудити самаранокро дар бар мегирад. Мувофиқи ISSAI 300 / 6-8, БДА, ки бо ISSAI марбут бо аудити самаранок хоҳиши мувофиқ буданро доранд, метавонанд, ки онро бо ду равиш иҷро намоянд:

а) Равиши 1: тариқи таҳияи стандартҳои бонуфуз, ки дар асоси принципҳои аудити самаранок бунёд ёфтаанд ва бо онҳо мувофиқанд, ё ин ки ;

б) Равиши 2: тариқи қабули стандартҳои байналмилалии ташкилотҳои олии аудитӣ оид ба аудити самаранок (ISSAI 3000-3899).

9) Мутобиқи Раиши 1, INTOSAI эътироф мекунад, ки SAI салоҳиятҳои гуногунро соҳиб буд, дар шароитҳои мухталиф кор мекунад. Дар робита бо дарназардошти ҳолатҳои гуногун ва сохторҳои бахшии SAI, на ҳама стандартҳо ва на ҳамаи принципҳои идоракунии аудитӣ дар кулли ҷанбаҳои марбут ба он корбарӣ карда мешавад. Стандартҳое, ки аз ҷониби SAI ё таҳиякунандаи стандартҳои миллий таҳия шудаанд, метавонанд, ки ба дастгирӣ тариқи равишҳои гуногун ноил шаванд, на дар ҳама ҳолат бо дарназардошти салоҳиятҳои миллий, муҳити конститутсионӣ ва дигар қонунҳои ҷорӣ, стратегияи SAI бо равишҳои гуногун ба ISSAI 300 мувафак шуда метавонанд.

10) Аз ин рӯ, ISSAI 3000 набояд ҳамчун ҳукме мавриди баррасӣ қарор гиранд, ки ҷӣ гуна бояд стандартҳои SAI тарҳрезӣ шаванд, муқаррар карда шавад. SAI маҳоратҳои тарҳрези кардани стандартҳои бонуфузу

этиборнокро доранд, ки ё дар Принципиҳои аудити самаранок бунёд ёфта ва ё ба он мутобиқанд. Агар SAI иҷозат диҳад, ки стандартҳои ҳешро таҳия кунанд, пас бояд дараҷаи тафсилоти он баҳри иҷроиши вазифаҳои мувофиқи аудити SAI равона шуда, дар иртибот бо Принципиҳои аудити самаранок бо назардошти кулли ҷанбаҳои қорбарӣшуда ва омилҳои мувофиқ тарҳрезӣ шаванд.

11) Тибқи Равиши 2 ҳангоми баррасии масъалаи қабули ISSAI 3000, бояд дар хотир дошт, ки ҳадди ақалл принципро дар системаҳои гуногун бо роҳҳои маҳталиф ба даст овардан мумкин аст, стандарт бояд бо дараҷаи тафсилоти оид ба идоракуни Аудитор илова шуда, аудитор бояд таҷрибаи пешқадамро дар раванди гузаронидани аудити самаранок қорбарӣ намояд. Ба дастурҳои аудити самаранок (GUID 3900-3999) роҳнамои пурмазмуни аудити самаранокеро, ки бевосита ва ё ҳамчун асоси тарҳрезии тавсияҳои шумо илова мешаванд.

12) Стандарти аслий ба ҳеч вазҳ қонунҳои миллӣ, қоидаҳо ё салоҳиятҳоро аз этибор соқит намедонад ва барои рушди SAI ва гузаронидани тафтишот, санҷишҳо ё дигар уҳдадорӣҳои вазифавӣ монеа эҷод намекунад, махсусан ҳангоме, ки ISSAI 3000 фарогири микёсӣ набошад.

13) ISSAI 3000 барои SAI-ҳое, ки муаррифӣ мешаванд, то онро ҳамчун стандарти бонуфузи аудити самаранокӣ ҳеш қабул кунанд ва бевосита ба он [истиндод \(ссылка\)](#) кунанд. Дар чунин ҳолатҳо, аудитор ва SAI бояд ҳар як талаботи стандарти аслиро риоя кунанд, аммо танҳо ба шарте ки дар ҳолатҳои аудит талабот бемавриду номувофиқ набошад, зеро он шартӣ мебошад, аммо шароит вучуд надорад. Агар на ҳамаи талаботҳои мувофиқшуда иҷро нашуда бошанд, таъя ба ин стандарт бидуни делел ва тавзеҳоти минбаъда ва оқибатҳои он дода намешаванд.

14) Ҳангоме, ки SAI тасмим мегирад, ки бевосита ба стандарти мазкур [истиндод \(ссылка\)](#) мекунад, [истиндод \(ссылка\)](#) бояд ҳамин гуна шакл таҳия

гардад, ки он аз ҷониби ISSAI 100 / 10-12 и ISSAI 300/8 пешбинӣ шуда бошад.

15) Аудити самаранок метавонад бо доираи васеи масъалаҳо ва методологияҳои таҳқиқотӣ корбарӣ намоянд. Дар натиҷа сатҳи тафсилоти талабот ба таври хушбинӣ таъмин мешавад ва фазои кофии барои равишҳои гуногуни аудитӣ боқӣ мегузорад. Аз ин рӯ, корбарони ISSAI 3000 дар доираи меъёри комил бо истифода аз дастурҳои мутобиқ ба масъалаҳои мушаххас пешниҳод мешаванд. Аудитро метавонанд, ки дар мутобиқат бо ISSAI 3000 ва стандартҳои марбут ба дигар сарчашмаҳои муътамад бо назардошти шароитҳо гузаронанд, ки то ягон зиддият ба миён наояд. Дар ин ҳолат мебошад, ки ба ҳар гуна стандартҳои ба монанди ISSAI 3000 ишора (ссылка) кард.

16) Унсурҳои аудити самаранок метавонанд, ки қисми аудити васеъ ва муваффақшуда бошанд, ки омилҳои аудитӣ метавонанд, ки аудити молиявиро низ фарогиранд. Ҳангоми кор бо фосилаҳои байни намунаҳои аудит (ё аудити якҷояву омехта), аудитор бояд қуллӣ стандартҳои мувофиқро риоя кунад, ба назар гирад, ки бо мавҷудияти афзалиятҳои гуногун ҳадафи асосии аудит муайян мекунад, ки аз кадом стандартҳо корбарӣ намояд.

3

МУАЙЯНКУНИИ АУДИТИ САМАРАНOK

17) Аудити самаранок, ки аз ҷониби SAI тавия мешавад, ин як таҳлили мустақил, воқеӣ ва эътимодубахшу дилпурест, ки барои беҳтаршавии мавқеи фаъолияти корхонаҳо таъсир мерасонад, яъне ки оё корхонаҳову сохторҳои давлатӣ, амалиёт, барномаҳо, фаъолиятҳо ё ташкилоту созмонҳои давлатӣ мутобиқи принципҳои иқтисодӣ, самаранокӣ ва / ё натиқанокӣ фаъолият мекунанд, ба андешаи дигар оё ҷойгоҳе барои беҳтаршавии онҳо вучуд дорад?

18) Аудити самаранок пайгирии он ҳадафест, ки саҳми он баҳри иқтисодёт, самаранокӣ ва / ё натиҷабархшии сохтори давлатӣ равона шудааст. Ҳамчунин дар ин самт ба идоракунии самаранок, роҳбарикунии шаффоф ва ҳисоботдиҳӣ таъсиргузор аст. Аудити самаранок талош мекунад, ки иттиллооти наву ҷаддид, таҳлил ва даркуниву фаҳмондадиҳӣ, тавсияҳоро оид ба беҳтарсозӣ пешниҳод созад.

19) Зимнан дар аудити самаранок аксаран он таҳлили шароитҳоро қобили қабул медонанд, ки баҳри таъминоти принципҳои иқтисодӣ, самаранокӣ ва натиқанокӣ нақши муҳим мебозанд.

20) Иттиллооти иловагиро оид ба муайяннокии сарфанокӣ, самаранокӣ ва натиқанокӣ пешниҳод мекунад, ҳамчунин ба сифати аудити самаранок иттиллооти навтаринро дар GUID 3910 дарёфт кардан муниқн аст.

4 ТАЛАБОТҲОИ УМУМӢ ДАР ГУЗАРОНИДАНИ АУДИТ

МУСТАҚИЛИЯТ ВА АХЛОҚ

ТАЛАБОТ

21) Аудитор бояд тартиботи SAI-ро бо ҳамбастагӣ бо мустақилият ва ахлоқ, ки дар навбати худ дар мутобиқатӣ бо ISSAI оид ба мустақилият ва ахлоқ мувофиқ аст, мунтазаман бояд иҷро намояд.

ТАФСИРОТ

22) Истиқлолият дар зоҳир бояд маҳфуми мустақилиятро ба воқеият табдил диҳад. Далелан мустақилият ба аудитор имкон медиҳад, ки амалҳоро бидуни он таъсиргузорию, ки ба мулоҳизакориҳои касбӣ ҳалалдор мекунад, бевосита мавриди иҷроиш қарор диҳад; ростқавлона амал карда, воқеъбинӣ ва скептикаи касбиро қорбарӣ ва нишон диҳад. Мустақилият дар намуди зоҳирӣ- набудани ҳолатҳое мебошад, ки иштирокчии оқил ва огоҳшуда комилан донишҳои бунёдӣ ва маълумоти мувофиқ дорад, дар ҳолиси ва пурагии далелҳо андешаи шаккокпазир дорад ва ё ин, ки хулосабарорӣ оид осбепазирро нишон на медиҳад. Мазмуни иловагии мустақилият дар INTOSAI-P 10 - Эълумияи Мексика оид ба истиқлолият SAI ва GUID 9030 – Таҷрибаҳои амалии оид ба мустақилият ва ахлоқ SAI, ISSAI 130 - Кодекси Ахлоқ.

ТАЛАБОТ

23) Аудитор бояд кӯшиш ба харч диҳад, ки мустақилиятро соҳиб бошад, то кулли хулосаҳо ва аудити чамъбастии ӯ холисона ва бегаразона аз ҷониби корбарони таъиншуда ву пешбинишуда баррасӣ гардад.

ТАФСИРОТ

24) Аудитор бояд он хавфҳои мушаххасро ба назар гирад, ки барои мустақилият дар рафти гузаронидани аудити самаранок монеа эҷод мекунад. Аудитор дар муайянкунии меъёрҳои аудитӣ, арзёбии онҳо ва омода кардани ҳисоботи мутавозини аудиторӣ нақши махсусу назаррасе дорад. Дар робита бо ин, аудитор бояд мустақил бошад, то ҳисоботи аудиторӣ холисона, бегаразона буда, риояи ахлоқи аудиторӣ ҳайати даста ва ё гуруҳи корӣ кафолат дода тавонад. Ҳамчунин мавқеи ҷонибҳои манфиатдор ва манфиатҳои онҳоро ба назар гирифта, дар барқарор намудани муносибатҳои кушода, шаффоф ва хубу дуруст талош кардан муҳимияти хоса дорад, бо вучуди ин дар ин ҷода ҳифзи мустақилият омили асосӣ маҳсуб дониста мешавад.

КОРБАРОНИ ТАЪИНШУДА ВА ИЕШБИНИШУДА ВА ҶОНИБҲОИ МАСЪУЛ

ТАЛАБОТ

25) Аудитор бояд дақиқан корбарони пешбинишуда ва ё таъиншударо, ҳамчунин ҷонибҳои масъулро дар ҷараёни ҳамаи аудит муайян кунад ва нақши хоси ҳар яки онҳоро дар гузаронидани аудит мутобиқи он баррасӣ намояд.

ТАФСИРОТ

26) Корбарони пешбинишуда ва ё таъиншуда – инҳо ашхосе мебошанд, ки аудитор барои гуруҳи мазкур ҳисобот омода месозад. Мақомоти қонунгузор ва иҷроия, муассисаҳои давлатӣ, ҷонибҳои сеюм, манфиатгирони ҳисоботи

аудитӣ ва ҷомеа метавонанд, ки ҳамчунин ба гуруҳи корбарони пешбинишуда ва ё таъиншуда дохил мешаванд.

27) Нақши ҷониби масъул метавонад, ки дар паҳлӯи ашхосе ва ё ташкилот бошад, ки ҳар яке аз омилҳои марбут ба нақши корӣ масъулият бар дӯш мегирад. Ба гуруҳи масъул нафронеге ворид мешаванд, ки барои мавзӯе, ки марбут ба аудит аст, ки дар он нақши очилӣ ва ё назоратиро чун масъулияти хеле ҷиддӣ бар уҳда доранд, ҳамчунин ба он нафронеге дохил мешаванд, ки барои иҷроиши тавсияҳо ва воридкунии тағиротҳои зарурӣ вобаста шудаанд. Ҷониби масъул ҳамчунин метавонад, ки аз миёни корбарони таъиншуда ва ё пешбинишуда бошанд, аммо одатан ашхосе ба ин кор ҷалб мешаванд, ки на дар танҳои, яъне ягона нестанд.

28) Муҳимият он аст, ки талаботҳо ва манфиатҳои корбарони таъиншуда ва пешбинишуда ва ҷонибҳои масъул бояд мавриди тавачҷуҳ ва назрари ҷиддӣ қарор гирифта бошанд. Бо ин равиш аудитор кафолат дода метавонад, ки ҳисоботи барои ашхоси манфиатгиранда муфидбахш ва фаҳмову омӯзанда аст. Аммо, ин ҳолат набояд, ки мустақлият ва муносибати воқеъбинонаи аудиторро зери хатар гузорад, бояд дар ҳамин сурат аудитор оид ба омодагии ҳисоботи мутавозин дар замима ба аудит ва пайгирии манфиатҳои ҷомеа масъулияти хеле ҷиддии хешро нишон диҳад.

МАВЗУЪ/АШЁ

ТАЛАБОТ

29) Аудитор бояд мавзӯи аудити самаранокро муайян кунад.

ТАФСИРОТ

30) Мавзӯ ва ё ашё ба суоли “Чиро тафтиш мекунад” посух ҷӯста, соҳаи аудиторро муайян мекунад. Мавзӯи аудити самаранок барномаҳои мушаххас, корхонаҳо, системаҳо, ташкилотҳо ё ҳазинаҳои махсуб ёбанд, ки бо амалҳои марбут (бо натиҷагирӣ, натиқанокӣ ва таъсиргузорӣ) ва ё ҳолатҳои мавҷуда

хамбастагӣ дошта, аз ҷумла дар ҳолат сабабҳо ва оқибатҳо низ ворид мешаванд. Минтақаи аудит метавонад, ки бо сарҳадоти аудитӣ муайян шуда, мустақиман бо ҳадафҳои аудит алоқамандӣ дошта бошад. Ҳаҷми аудит ашӯ ва ё мавзӯро муайян мекунад, ки аудитор онро арзёбӣ карда, дар он оид ба ҳуҷҷат ё сабтҳои тафтишшуда, ҷой ва марҳила, замони санҷидашуда иттилоъ расонда, дар якҷоягӣ замима мекунад.

31) Аксари мавзӯҳои аудити самаранок ҳассосияти сиёсӣ доранд, зеро онҳо метаонанд, ки дар ҳамбастагӣ ба татбиқи барномаҳои давлатӣ, ки барои ҳукумат авлабият ва афзалият алоқаманд бошанд. Аудити самаранок назорат мекунад, ки оё қарорҳои мақомоти қонунбарор ё иҷроия фаъолонаву самаранок омода ва татбиқ шудаанд, оё андозсупорандагон ё шахрвандон арзиши пулии ва сифати муносиб қабул кардаанд. Он ниятҳо ва қарорҳои қонунгузорро вобаста ба ваколати SAI зери шубҳа намегузорад, аммо таҳқиқу пажӯҳиш мекунад, ки оё камбудии қонунӣ ва дастурамалҳо ё татбиқи онҳо вучуд доштанд, барои дар татбиқ ва роҳандозихадаҳои ишорашудаи марбут ба аудит ва қавоини дар боло зикршуда ягон монеа арзи вучуд дошт.

ЭЪТИМОДБАХШӢ ВА ТАЪМИНОТИ ФАЪОЛИЯТИ АУДИТОРӢ

ТАЛАБОТ

32) Аудитор бояд эътимодномаеро оид ба натиҷагирии мавзӯи аудит дар мутобиқат бо меъёрҳои вобаста ба шафوفият пешниҳод намояд.

ТАФСИРОТ

33) Кафолат маънои онро дорад, ки қорбарони ҳисоботи аудитӣ оид ба ҳулосабарорӣ, натиҷагирӣ ва тавсияҳои дар он ишорашуда эътимод пайдо кунанд. Аудитор ба қорбарон руҳияи эътимодбахшӣ дода, ба онҳо мефаҳмонад, ки чӣ гуна ҳулосаҳо, меъёрҳо ва натиҷагирӣҳо бо мутавозинӣ ва асоснокӣ таҳия гардида ва барои чӣ натиҷаҳо ба ин гуна ҳулосабарорӣҳо оварда расонда шудаанд.

34) Аудитор бояд оид ба ҳадафҳои аудит, микёс, методология (равишу услухо) ва маълумоти ҷамъоваришуда ва ҳама гуна маҳдудиятгузориҳои ҳисоботӣ ба таври ошкорову шаффоф иттилоот расонад, то истифодабарандагонро бо ғалатҳо ва делелҳои шубҳанок гумроҳ насозад.

ҲАДАФҲОИ АУДИТ

ТАЛАБОТ

35) Аудитор бояд ҳадафҳои аудитиро танзим намояд, ки зеро он ба принсипҳои сарфанокӣ, самаранокӣ ва натиҷабхшӣ мутобиқ аст.

36) Аудитор бояд ҳадафҳоро ба таври возеҳу равшан ва батафсил танзиму таҳия намояд, ки дар тасаввуот суолҳои дақиқ баён шаванд, ки ба он соулот посухҳо низ мантиқан пайдо карда шаванд, яъне ҷадвали мантиқии аудитиро тариқи нақшасозии аудит таъмин намянд.

37) Агар ҳадафи аудит ҳамчун саволҳои аудитӣ тарҳрезиву танзим шуда бошанд ва ба зерсаволҳо тақсимбандӣ шуда бошанд, он гоҳ аудитор бояд боварӣ ҳосил намояд, ки онҳо аз нигоҳи мавзӯӣ ба ҳамдигар вобаста бошанду, якдигарро пурра кунанд, аз мазмунан такрор нашуда бошанд ва дар ҳалли масъалаи вобаста ба ҳамҷоягии коллективии аудити умумӣ нишонрас бошанд.

ТАФСИРОТ

38) Ҳадафи аудитро ҳамчун суолҳои мрбуб ба мавзӯи аудит мавриди баррасӣ қарор медиҳанд, ки тибқи он аудитор кӯшиш ба харҷ медиҳад, ки ба суолҳо посух ёфта, делелҳои аудиторино исбот намояд. Дақиқан муайян кардани ҳадафҳои аудит ба корхонаҳои давлатӣ, системаҳо, амалиёт, барномаҳо, фаъолиятҳо ё ташкилотҳое, ки ба ин соҳа марбутанд, иртиботи зичи ба мавзӯи пешгиритаи онро доро мебошанд. Таҳияи саволҳои аудитӣ як раванди муқарарӣ буда, дар он саволҳо такрор ба такрор муайяну дақиқ карда мешаванд ва иловатан дар тақия бо иттилооти маълумшудаи вобаста

ба мавзӯ, ҳамчунин такмил додан ва таҳияи имконпазирии суолҳо ба назар гирифта мешавад.

39) Бисёре аз ҳадафҳои аудиторро метавон ҳамчун як масъалаи аудити умумӣ таҳия кард, ки онро ба зерсуолҳои дақиқтар тақсимбандӣ кардан мумкин бошад. Ба ҷои муайян кардани як ҳадафи ягонаи аудитӣ ё масъалаи умумии аудит, аудитор метавонад тасмим гирад, ки ҳадафи аудитиро ба якчанд ҳадафҳои тақсим намуда, то ки на ҳа вақт онро ба саволҳо ва ба зерсуолҳо тақсим кардан имконпазир бошад.

РАВИШИ АУДИТӢ

ТАЛАБОТ

40) Аудитор бояд равишero интихоб кунад, ки он ба натиҷа, мушкилот ё система, ҳамчун маҷмӯи омехташуда равона шудааст.

ТАФСИРОТ

41) Равиши аудитӣ хусусияти аудитие, ки дар он аз ташхис (экспертиза) гузашта, ки робитаи муҳиме байни ҳадаҳои аудитӣ ва меъёрҳои аудитӣ ва қорҳои вобата ба он мебошад, ки баҳри ҷамъовариҳои далелҳо равона шудааст.

42) Равиши системавии –тамаркузшуда саҳеҳияти фаъолияти сохтори идоркуниро пажӯҳиш ва таҳқиқ мекунад. Аксаран, принципҳои ибтидоии ҷузъии идоракунии мусбат дар омӯзиши шароити самаранокӣ ва натиҷанокӣ муфид хоҳанд буд, ҳатто агар дар ин масъала ягон созишномаи возеҳу батафсил ба тавсиб нарасида бошад ё ки ягон натиҷа ба таври мушаххасу дақиқ нишондод нашуда бошад.

43) Равиши бар натиҷа тамаркузшуда мақсадҳо ё натиҷаҳоро арзёбӣ мекунад, ки ҳадафҳои пешбинишуда ва ё барномаҳо ва хидматгузориҳоро дар қиёс бо таъинот мутобиқ будани онро баҳогузорӣ мекунад. Истифодаи он осон аст, вақте ки изҳори дақиқи натиҷаҳо ё натиҷаҳои дилхоҳ машаххасан

баён шудаанд (масалан, дар қонун ё стратегияҳое, ки аз ҷониби шахсони масъул интихоб шудаанд).

44) Равиши ба проблема тамаркузшуда сабабҳои мушкилот ё дуршавӣ аз меъёрҳои аудиториро таҳқиқ намуда, омилҳои онро мавриди тафтишу таҳлил қарор медиҳад. Онро метавон замоне истифода бурд, ки ризоияти дақиқ оид мушкилот мавҷуд бошад, ҳатто агар изҳори дақиқи натиҷаҳои муваққарӣ ва ё натиҷаҳои дилхоҳ вуҷуд надошта бошад ҳам. Хулосаҳо ва тавсияҳо асосан дар раванди таҳлил ва тасдиқи сабабҳо ба даст омадаанд, на дар муқоисаи далелҳои аудиторӣ бо меъёрҳои аудит ба вуҷуд омадаанд.

МЕЪЁРҲОИ АУДИТӢ

ТАЛАБОТ

45) Аудитор бояд меъёрҳои муносиби аудиториро муқаррар намуда, ки бо ҳадафҳои аудит ва масъалаҳои марбут ба принципҳои иқтисодӣ, самаранокӣ ва / ё натиҷанокӣ вобастагӣ дорад.

Объяснение

46) Меъёрҳои аудитӣ - меъёрҳое мебошанд, ки барои арзёбии мавзӯ ва ё ашё истифода мешаванд. Аудитҳое ҳастанд, ки масъалаҳои мураккабро фаро мегиранд, на ҳама вақт қабл аз муқаррар кардани меъёрҳои аудитӣ ин ҳолат имконпазир аст. Аудитор метавонад дар раванди аудит меъёрҳои муфассалтари аудиториро пайдо кунад, масалан, оид ба таҷрибаҳои беҳтарини ташкилотҳои ҷамъиятии қиёсшаванда огоҳ бошад. Гарчанде ки намудҳои дигари аудитҳо метавонанд меъёрҳои ба ҳам шабеҳу якхелаи аудитӣ дошта бошанд, ин ҳолат одатан ба аудитҳои самаранок мансубият надорад. Аудитор ҳангоми гузаронидани аудити самаранок на ҳамеша ба меъёрҳои аудиторӣ дастрасӣ дорад; тибқи қоида онҳо одатан ба донишҳои таҷрибаҳои пешқадам вобаста буда, оид ба ҷи гуна сарфакорона ва самаранок иҷро шудани чорабиниҳо асос ёфтаанд (ё кадом шароит барои самаранокӣ ва таъсирбахшии мусоид ва истехсолнокиву самаранокӣ).

Муҳимтар аз ҳама мутобикии меъёрҳои аудитӣ барои таъмини сифати аудити самаранок назаррасанд, бахусус барои ҳолатҳои дақиққунӣ, такмил ва таҳияи ин меъёрҳои аудитӣ равона шуда, метавонад як қисми арзиши иловагии аудити самаранокро дар бар гиранд.

47) Меъёрҳои аудитӣ метавонанд сифатӣ ё миқдорӣ дошта бошанд ва ё метавонанд умумӣ ва мушаххас бошанд, интизор меравад, ки ба принципҳои оқилона, донишҳои илмӣ ва таҷрибаҳои пешқдам тамаркуз кунанд (бо назардошти шароитҳои беҳтар); ё бояд чӣ гуна метавонад, ки бо онҳо, қоидаҳо ё ҳадафҳо мувофиқ бошад.

48) Меъёрҳои аудитӣ бояд асоси саҳеҳ ва оқилонаро баҳри арзёбии ҳадафҳои аудитиро таъмин намянд. Меъёрҳои аудитӣ бояд дахлдор, фаҳмо, комил ва эътимодбахш ва воқеъбинона бошанду дар ҳошияи мавзӯ, ҳадафҳои аудитӣ ва масъалаҳои марбут ба аудит дарҷ гарданд.

ТАЛАБОТ

49) Аудитор бояд дар лоиҳаи нақшасозӣ ва гузаронидани аудит меъёрҳои аудитиро бо ташкилоти тафтишшаванда мавриди муҳокима қарор диҳад.

ТАФСИРОТ

50) Меъёрҳои аудитиро бояд бо ташкилоти тафтишшаванда мавриди муҳокима қарор диҳад, аммо масъулияти интихоби ниҳони меъёрҳои аудитӣ ба аудитор вогузор мешавад. 51) Меъёрҳои аудитиро бо ташкилоти тафтишшаванда баҳри таъминоти маҳфумҳои умумӣ ва фаҳмиши умумӣ равона шудаанд, бо ҳадафи кадом меъёрҳои миқдорӣ ва сифатии аудит ҳамчун роҳнамо ҳангоми арзёбии мавзӯ истифода мешаванд, баҳри муҳокима баррасӣ мешаванд. Ин хусусан ҳангоме муҳим аст, ки меъёрҳои аудит мустақиман қонунҳо ё дигар санадҳои ваколатдор муайян карда нашудаанд ё вақте ки меъёрҳои аудит дар тамоми қисми аудитори таҳия ва ё такмил дода мешаванд.

ХАВФИ АУДИТОРӢ

ТАЛАБОТ

52) Аудитор бояд фаълоне хавфи аудиториро идора кунад, ба хоџири оне, ба пайдошавии хулосабарории аудитии носаххеҳу нокомил, натиҷагириҳои нокофӣ ва тавияҳои номукамал роҳ надихаду ба иттиллооти номутавозин арзишҳои носанҷидаро пешниҳод накунад.

ТАФСИРОТ

53) Идоракунии фаъоли хавфи аудиторӣ дар ин гуна равишҳо дар бар мегирад: пешгӯии хатарҳои имконпазир ё хавфҳои маълуми банақшагирифта, таҳияи равишҳои аудитӣ барои рафъи хавфҳои аудити мазкур ҳангоми банақшагирии аудит ва интихоби методологияҳову равишҳо, инчунин ҳуҷҷатгузориҳое, ки тарзи идоракунии хатарҳо коркард менамояд.

54) Идоракунии фаъоли хавфи аудиторӣ ҳамчунин масъалаҳоеро баррасӣ мекунад, ки оё дастаи аудиторӣ барои гузаронидани аудит салоҳиятҳои мувофиқ ва кофиро соҳиб аст, оё дастрасии саҳҳеҳ ба иттиллооти дақиқ, эътимоднок ва иттиллооти сифатан хубро дорад, оё дилхоҳ иттиллооти нав ва дурнамои алтернативӣ баррасӣ шудааст.

РОБИТА

ТАЛАБОТ

55) Аудитор бояд муоширати самаранок ва муносибро нақшасозӣ ва роҳандозӣ намуда, то ки омилҳои калидиро бо ташкилоти тафтишшаванда ва ва ҷонибҳои масъул дар тамоми ҷараёни аудит дастгирӣ намояд.

ТАФСИРОТ

56) Комуникатсияи самаранок баҳри барқарорсозии роибитаҳои дуҷониба бо ташкилоти тафтишшаванда ва ҷонибҳои манфиатгиранда муҳим аст. Дар ин ҳолат аудитор дурнамоиҳои ҳам ташкилоти тафтишшавандаро ва ҷонибҳои манфиатгирандаро дуруст ва фаҳмо дарк мекунад.

57) Омилҳои калидии аудит, ки бояд аз ҷониби аудитор ба субъекти тафтишшавандаро хабардор кунад; мавзӯи адит, ҳададҳои аудит ва ё масъалаҳои марбат ба аудит, меъёрҳои адитӣ, марҳилаҳои замони, ки марбут ба аудит ва корхонаҳои давлатӣ, корхонаҳо, ташкилотҳо ва ё барномаҳои, ки мебоият, ки ба аудит дохил шаванд.

58) Муколамаи бозътимод на ҷараёни аудит бо мавзӯи ҷалбшуда маҳфумҳои ҳалқунандеро мбеозад, ки баҳри ба даст овардани беҳтаршавии идоракунии воқеӣ метавонад, ки адитро самаранок созад. Дар ин ҳошия аудитор метавонад, ки таъсиргузори созадаро бо ташкилоти тафтишшаванда дастгирӣ намуда, бо нантиҷаҳои аудит мубодила намуда, далелҳо ва дурнамоҳоро тибқи асоснокии теҳия ва арзёбии он мавриди мулоҳизарониҳо қарор диҳанд.

Талабот

59) Аудитор бояд талош кунад, ки муоширатро бо ҷонибҳои манфиатдор ҳамон тавре роҳандозӣ намояд, ки мустақилият ва беғаразии ҳешро зери хатар нагузорад **SAI.**

ТАФСИРОТ

60) Барои аудитор муҳим аст, ки муносибатҳои хуби касбро бо ҳамачонибҳои манфиатдори аудит, иштирокчиёни аудит роҳандозӣ намояд, то ҳадди имкон талаботҳои махфӣ ба муносибати озод ва кушода, мубодилаи иттилоотро ба роҳ монда, барои эҳтироми мутақобила ва фаҳмиши нақшҳои корӣ, уҳдадорихои дахлдори ҳар як иштироккунандаро муҳити муоширати озодро фароҳам оварад. Аммо, ин ҳолатҳо набояд, ки бояд ба мустақилият ва беғаразии SAI ҳалал расонад.

ТАЛАБОТ

61) SAI бояд дар мавриди стандартҳо дақиқан хабар диҳад, ки то андозаи стандартҳо дар гузаронидани аудит риоя шудаанд.

ТАФСИРОТ

62) SAI бояд ё ба стандарт инстиндод (ссылка) кунад, ки дар гузаронидани ҳар як аудити самаранок дар мутақобилат бо ҳисоботи ревизионӣ ё ин, ки шояд шакли паёмрасонии васеъро тариқи фарогирии муайяни ҳаҷми уҳдадорихои ҳисоботи солона ва ё ин ки дар сомонии SAI ба интишор диҳад. Ҳангоме, ки стандарти мазкур дар заминаи сарчашмаҳои мухталиф бо истифодаи маҷмӯи гузошати мешаванд, бояд аз ин гуна иттилоотроаснӣ ҳатман хабар дод.

НМАЛАКА ВА МАҲОРАТ

ТАЛАБОТ

63) SAI бояд дастаи аудиторонро таъмин кунад, то дар сарҷамъии салоҳияти касбӣ дар гузаронидани аудит омода бошанд.

ТАФСИРОТ

64) Салоҳияти касбӣ дар соҳаи аудити самаранок дониши амиқро васеъро дар соҳаи аудит, тасаввурот оид ба тарроҳии пажӯҳишӣ, донишҳои илмҳои иҷтимоӣ ва методологияҳои тадқиқотро баҳри арзёбӣ талаб мекунад. Он инчунин қобилиятҳои шахсро аз қабилӣ маҳоратҳои таҳлилий, малакаҳои

хатӣ, муошират, эҷодкорӣ ва қабули андешаҳои махталиф аз ҳар гуна меҳвар, бо исботи далелҳо мавриди назар қарор медиҳад. Аудити самаранок ҳамчунин доштани дониши амиқи сохторҳои давлатӣ, итилоот оид ба барномаҳо ва вазифаҳо талаб мекунад, ки марбут ба мавзӯи аудит бошад, аз ин рӯ, аз аудитор талаб мекунад, ки аз дониши иҷтимоӣ, табиӣ, компютерӣ ва аз дигар соҳаҳои марбут ба аудит бохабар бошад.

65) Агар аудитор қарор қабул кунад, ки барои илова кардан ва баланд кардани маърифату дониши дастаи аудитӣ гузаронидани экспертизаи беруна лозим аст, пас барои аудитор зарур аст, ки дар ҳолати зарурӣ бо шахсони SAI ва берун аз он, ки дорои тахассуси махсус гузаронидани экспертиза мебошанд, бо машваратҳо фарогир созанд. Дилхоҳ коршиносони берунае, ки ба аудит ҷалб шудаанд, бояд аз вазъият ва муносибат озоду мустақил бошанд, ки ба назари воқеъбинонаи коршиносони беруна таъсиргузор набошанд. Ҳарчанд, ки аудитор метавонад, ки кори коршиносони берунаро ба сифати исботи далелҳо истифода барад, пас аудитор масъулияти комилро барои ҷавобгарӣ аз гузаронидани кори аудиторӣ ва ҳисоботи ҷамъбастиро бар дӯши хеш мегирад.

НАЗОРАТ

ТАЛАБОТ

66) SAI бояд назорати саҳҳеҳу дурусти кориро аз рӯи қарорҳои аудиторӣ дар раванди аудит дар ҳар сатҳу дар ҳар марҳила ба роҳ монад.

ТАФСИРОТ

67) Назорати аудиторӣ дар худ пешниҳоди дастури қарорҳои махсусан барои дастаи аудиторӣ дорад, ки маҳз барои аудит таъин шудааст. Пешбинӣ мешавад, ки ки аудитор, ки аудиторро назорат мекунад, дар риштаи равишҳои методологияҳои аудитӣ салоҳият ва дониш дорад; банақшагирӣ ва мониторинги қарорҳои; мудирияти барнома; Тафаккури стратегӣ; дурандешӣ ва ҳалли мушкилот. Сатҳи назорат аз қониби аудитор вобаста ба тахассус ва

таҷрибаи дастаи аудиторӣ ва мушкилии мавзӯи аудит метавонад фарқкунанда бошад.

Мулоҳизаҳои афкори касбӣ ва шаккокии касбӣ (скептикаи касбӣ)

ТАЛАБОТ

68) Аудитор бояд афкори касбӣ дошта бошад ва ҳамчунин аз андешаҳои шаккоқӣ бархӯрдор бошад, мушкилоти мавҷударо аз ҳар гуна нуқтаи назар баррасӣ намуда, дар баробари ин бо муносибати самимона, воқеъбинона ва ошкорбаёнӣ нисбати далелҳои бурҳонҳои марбут ба аудит пойфишорӣ намояд.

ТАФСИРОТ

69) Аудити самаранок мулоҳизаҳо ва афкори муҳимро талаб мекунад, зеро исботҳои аудиторӣ ин намуди аудит нисбатан боварибахшу эътимодбахшанд.

70) Муҳокимаҳои касбӣ - мансубият ба муносибати касбии коллективӣ дошта, мувофиқ ба донишу таҷриба дар раванди аудит мебошад. Истифодаи муҳокимаҳои касбӣ барои аудитор кӯмакрасонест, ки он сатҳи фаҳмиши аудиториро муайян мекунад, ки барои аудит зарур аст. Ин эҳтиёткориҳои оқилонаро дар гузаронидани аудит талаб мекунад, ки дар корбарӣ боинсофона ва софдилона амал карда, мутобиқ бо стандартҳои касбӣ ва принсипҳои ахлоқӣ муносибат кунанд.

71) Муҳокимаҳои касбӣ маҳфуми дастгирии фосолаи касбӣ аз шахси аудитшавандаро мефаҳмонад, ки зиракиву хушёрӣ дар пурсишҳо ҳангоми исботҳои кофӣ ва бамавриди аудиторие, ки дар чараёни аудит истифода мешавад, омилҳои муҳими кордониста мешавад.

72) Истифодабарии шаккокии касбӣ ва назарияи скептикӣ ба аудитор имконият медиҳад, ки нисбати андешаҳои мухталиф ва далелҳои исботшаванда таҳамулпазиру пазиро бошад, воқеиятро ҳифз намояд, кулли рангорангии далелҳои аудитиро исбот намояд. Ин ҳамчунин кӯмак мерасонад, ки аудитор аз ғалату иштибоҳот канора ҷӯяд ва андеашҳои носохҳеҳ дӯрӣ ҷӯста, воқеиятро дар асоси арзёбии интиқодии ҳамаи далелҳои ҷамъшуда хулосаи ҷамъбасти диҳад.

ТАЛАБОТ

73) Аудитор бояд хавфи қаллобиро дар тарҳрезии аудит арзёбӣ карда, оид ба имкониятҳо ва ҳолатҳои ба амал омадани қаллобӣ дар ҳамаи ҷараёни аудит хабардор созад.

ТАФСИРОТ

74) Аудитор бояд хавфи қаллобиро, ки бо ҳададҳои аудит иртиботдоранд, мавриди арзёбӣ қарор диҳад. Агар хавфи қаллобӣ афзоиши ёфбад, барои аудитор муҳим он аст, ки ҳангоми гузаронидани аудит таъсири хуб оид ба системаҳои дохилии назорат дошта бошад ва қонунвайронкуниҳои хурдро санҷиш кунад, нишонаҳои вайронкориҳоеро, ки дар самти паст кардани истеҳсолот мушоҳида мешаванд, барои исбот назорат ва мушоҳида кунанд. Аудитор бояд дархост карда, тартиботеро барои ошкор кардан ва пешгирии хавфи қаллобии мансуб ба ҳадафи аудит аст, иҷро кунад.

Талабот

75) Аудитор бояд стандартҳои олии рафторҳои касбиро риоя кунад.

ТАФСИРОТ

76) Рафтори касбӣ маъноӣ онро дорад, ки аудитор бояд; 1) стандартҳои олиӣ касбиро дар иҷроиши корҳо бо салоҳият ва бидуни ғаразнокӣ корбарӣ намояд, 2) он кореро, ки ба он салоҳият надорад, иҷроашро дар амал татбиқ насозад, 3) донишмандони қонунҳо, низомномаҳо, муохидаҳо, сиёсат, тартибот ва таҷриба, 4) доштани фаҳмиши хуби қонқҳои конституционӣ, принципҳо ва стандартҳои ҳуқуқӣ ва институтсионалӣ, ки фаъолияти шахси аудитшавандаро назорат мебарад, 5) дар он амале, ки ба беобурӯи SAI мебарад, иҷро накунад, б) риоя кардани принципҳои ахлоқӣ ва талоботҳои марбут ба он.

ТАЛАБОТ

77) Аудитор бояд дар рафти гузаронидани ҳамаи раванди аудит баҳри воридкунии навоарӣ омода бошад.

ТАФСИРОТ

78) Аудитор метавонад эҷодкорона, бофасоҳат ва қобилиятнок бошад, имкониятҳои ташаккул додани методологияҳои навоаронаи аудитиро чамъоварӣ, тафсир ва таҳлили иттилоотро бо раивши беҳтар муайян кунад. Бояд эътироф кард, ки марҳилаҳои гуногуни раванди аудит сатҳи гуногуни қобилиятҳои инноватсиониро фароҳам меоранд. Дар марҳилаи банақшагирӣ, аудитор метавонад имкониятҳои бештар барои навоарӣ дошта бошад, ҳол он ки дар раванди муайян кардани методологияҳо ва равишҳои беҳтарини аудит қарор доранд ва аз онҳо дар рафти аудит корбарӣ менамоянд.

НАЗОРАТИ СИФАТ

ТАЛАБОТ

79) SAI бояд як низоми кафолати сифатро таъсис диҳад, ки барои аудитор мувофиқ бошад, то ки таъминоти ҳамаи талаботҳоро дар амал татбиқ намоянд, тамаркузашон бояд ба оmodасозии ҳисоботҳои аудитӣ мувофиқ, мутавозин ва одилона равона карда шавад, ки он бо мутавозинӣ ва

адолатпазирии ҳисоботҳои аудиторӣ мувофиқ бошанд, то ки арзиши онҳо боло бошаду ба суолҳои аудитӣ посух дошта бошад.

ТАФСИРОТ

80) Ҳангоми таъсиси системаи назоратӣ ва таъмини сифат (ТСНС) SAI метавонад, ки аз контентҳои истифода барад, ки аз ҷониби ISSAI 140 тавсия мешавад, ки заминаи таҳияи ситемаро пешниҳод менамояд. Муҳим он аст, ки бояд система сахҳеҳу дуруст, бофасоҳат ва бисёр оддӣ барои идоракунии сиёсат ва тартиботи ТСНС маҳсуб меёбад. Ҳамчунин тарҳрезии равишҳои мувофиқа бо сиёсат ва тартибот низ муҳимияти хосае дорад, ки дар бораи он ба ҳамаи кормандон хабар дода мешавад, то ки баҳри ҳалли гуногунандешӣ миёни роҳбарон ва дастаи аудиторон мусоидат намоянд. Ба истинои ин, иловатан баҳри фишангҳои назорати сифат мункин аст, ки дигар раҳнамо ва дастурҳои таҳия гарданд, ки баҳри омӯзиш дар ҷои кор истифода шаванд.

81) Меъёрҳои, ки ба таъмини сифати ҷараёни аудит ва хулосабарории аудиторӣ вобастаанд, самаранок хоҳанд буд, агар онҳо оид ба таъмини пешниҳоди мутавозин ва холисона тасаввурот дошта бошанд, нархро баланд кунанд, ҳамаи нуқтаи назари марбут ба адуитро ба инобат мегирад ва ба саволҳои аудиторӣ ба таври қаноатбахш ҷавоб диҳанд.

82) Системаи самараноки (ТСНС) механизмҳои хоҳад дар бар гирифт, ки дурнамои дастаҳои кории аудитиро ба назар гирифта, кафолат медиҳанд, ки гуруҳҳои адуитӣ барои мулоҳизаҳои воқунишшуда ва бозгашта ба тарви кушоду равшан ва шаффоф посух хоҳанд дод, зеро мулоҳизаҳо аз ҷониби системаи назароват ва таъсиси сифат қабул шудааст.

МУҲИМИЯТ

ТАЛАБОТ

83) Аудитор бояд дар тамоми марҳилаҳои ҷараёни аудит мавзӯро ба назар гирад, аз ҷумла ҷанбаҳои молиявӣ, иҷтимоӣ ва омилҳои сиёсии мавзӯ бо назардошти ҳадафи таъмини арзиши бештари имконпазир.

ТАФСИРОТ

84) Муҳимият метавонад, ки ҳамчун маҳфуми нисбӣ ба масъалаи муҳимият иртибот дошта, мавриди баррасӣ қарор гирад. Илова бар арзиши пулӣ буда, аҳамияти масъалаҳои марбут ба иҷтимоёт, сиёсат, мувофиқат, шаффофият, идоракунии ва ҳисоботдиҳиро дар бар мегирад. Барои аудитор зарур аст, ки муҳимият бо мурури замон метавонад тағир ёбад ва метавонад аз нуқтаи назари корбарони пешбинишуда ва ё таъиншуда ва ҷонибҳои масъул ҳамбастагӣ дошта бошад.

85) Муҳимият омилҳои муҳим барои ҷанбаҳои гуногуни аудити самаранок, ба монанди муқаррар кардани ҳадафҳо, меъёрҳои аудитӣ, арзёбии далелҳои аудиторӣ, тартибсозии ҳуҷҷатнигорӣ, идоракунии ҳавфҳои мансубдошта бо натиҷаҳои номуносибу бемаврид ё ғайримоддии ҳисоботи аудитӣ ва ё ҳисоботи аудитӣ мебошанд.

ҲУҶҶАТНИГОРӢ

ТАЛАБОТ

86) Аудитор бояд аудитро дар шакли кофиву комил ва ботафсилот ба расмиёт ва батартиб медрорад.

ТАФСИРОТ

87) Ҳуҷҷатнигорӣ барои таъмини фаҳмиши дақиқи кори аудит муҳим аст, то ин, ки аудитор ботаҷрибае, ки дар бораи аудит маълумоти қаблӣ оид ба ревизия надошта бошад, метавонад, ки моҳият ва хусусияти кор, истифодаи вақт, ҳаҷм ва натиҷаҳои кори аудиторӣ ва далелҳои бадастовардаи аудиториро дарк кунад. Дастгирии хулосабарорӣ ва хулосаҳои марбут ба

аудит ва тавсияҳои адуитӣ, инчунин асоснок кардани ҳама масъалаҳои ҷойдошта, ки мулофизаронӣ ва ё афкори касбиро талаб мекунад.

88) Барои аудитор муҳим аст, ки саривақтӣ ҳуҷҷатнигории аудитиро омода созад; вазхи ҳолати муҳияти онро дар рафти аудит ниғаҳдорӣ намояд; ва, то дараҷае, ки имконият дорад, ҳуҷҷатнигорориро до вақти баитмомрасии ҷамбастшавии аудиторӣ омода созад.

5 ТАЛАБОТЕ, КИ БО ҶАРАЁНИ АУДИТ ИРТИБОТ ДОРАД

БАНАҚШАКАШӢ - ИНТИХОБИ МАВЗУӢ

ТАЛАБОТ

89) Аудитор бояд мавзӯи аудитро дар раванди банақшагирии стратегии SAI тариқи таҳлили мавзуҳои иқтидорӣ ва гузаронидани таҳқиқот баҳри ошкор кардани хавф ва мушкилотҳо интихоб кунад.

90) Аудитор бояд мавзуҳои аудитиро интихоб кунад, ки бо ваколатҳои SAI мутобиқат намуда, хеле муҳим ва тафтишшавандаву мутобиқанд.

91) Аудитор бояд раванди интихобкунии мавзӯи аудитро бо назардошти ҳадафи ҳаддулақали таъсиргузории ҷашдошт бо назардошти кулли имкониятҳои аудит гузаронад.

ТАФСИРОТ

92) Раванди банақшагирии стратегии SAI -ро метавон ҳамчун қадами аввал дар интихоби мавзӯ қобили қабул донист, зеро он таҳлили самтҳои эҳтимолии аудиториро дар бар мегирад ва заминаро барои тақсимои самараноки захираҳои аудит муайян мекунад.

93) Дар ҷараёни банақшагирии стратегӣ чунин равишҳо ба монанди таҳлили хатар ё арзёбии мушкилот метавонанд ба сохтори раванд кӯмак расонанд, аммо он бояд бо тасмими касбӣ барои инъикоси ваколатҳои SAI илова шуда, интихоби мавзуҳои мувофиқ ва санҷидашавандаро таъмин кунад.

94) Аудитгузаронӣ шартӣ муҳим дар ҷараёни банақшагири мебошад. Он муайян мекунад, ки оё мавзӯ барои аудит мувофиқ аст. Ба аудитор эҳтимолиан баррасии масъалаҳои нигароникунанда ба мисли, мавҷудияти равишҳои муносиби аудит, методологияҳо ва меъёрҳои аудит, дастрас будани он ва ба даст овардани иттилооти зарурӣ кори ниҳоятан зарур аст. Агар аудитор тасмим гирад, ки иттилооти боэътимод мавҷуд нест, пас ин худ метавонад сабаби интихоби соҳаи марбут ба аудит мегардад.

95) Азбаски SAI метавонанд дар соҳаи захираҳои инсонӣ ва малакаҳои касбӣ имкониятҳои маҳдудро дошта бошад, раванди интихоби мавзӯи аудит ва маҳоратҳои касбӣ, бояд таъсири иқтисодии интихоби мавзӯро баҳри пешниҳоди манфиатҳои муҳим дар самти молияи давлатӣ ва маъмурияти давлатӣ, шахси аудитшавандаро ва ё оммаи васеъро бо захираҳои дастрас ба назар гирад. Омилҳои дигаре, ки ҳангоми интихоби мавзӯ бояд ба назар гирифта шаванд, натиҷа ва тавсияҳои пешини аудитҳо ва ё имтиҳонот ба шумор мераванд, ки бо назардошти шартҳои муҳлатнок мавриди назар қарор мегиранд.

БАНАҚШАГИРӢ - БАНАҚШАГИРИИ АУДИТ

ТАЛАБОТ

96) Аудитор бояд аудитро ҳамин гуна нақшакашӣ кунад, ки дар гузаронидани аудити баландсифат таъсиргузор буда, дар гузаронидани аудит ба таври сарфаҷӯёна, самаранок ва фаъолу бамаврид бо назардошти принципҳои саҳҳеҳи идоракунии лоиҳаҳо мусоидат намояд.

ТАФСИРОТ

97) Барои гузаронидани аудити баландсифат бо назардошти муҳлати маҳдуд, барои аудитор зарур аст, ки аудити самаранокро ҳамчун як лоиҳа ба назар гирад, ки он банақшагири, ташкил, ҳифз, идора, идора ва назорати захираҳоро барои ноилшавӣ ба ҳадафҳои мушаххас дар бар мегирад.

Идоракунии аудити самаранок ҳамчун лоиҳа, таҳияи методологияу равишҳо ва стратегияҳои идоракунии лоиҳаро талаб мекунад.

ТАЛАБОТ

98) Аудитор бояд дар марҳилаи банақшагири донишҳои омӯзандаро оид ба корбарии методологияу равишҳо истифода барад.

ТАФСИРОТ

99) Барои таъмини банақшагирии дурусти аудит, аудитор бояд қабл аз оғози аудит зарурияти иттилоъ гирифан оид ба донишҳои барнома ва ё фаъолияти субъекти тафтишавандаро дошта бошанд. Аз ин рӯ, пеш аз оғози санҷиш, одатан, таҳқиқот оид ба баландшавии сатҳи дониш, озмоиши чадвалҳо ва нақшаҳои гуногуни аудитӣ, санҷиши мавҷудияти даделҳо ва омори зарурӣ зарур аст. Ин кори қабл аз аудитиро метавон таълими пешакӣ номид.

100) Муҳимтар аз ҳама барои осонтар муайян кардани мушкилиҳои назарраси аудит ва фаъолияти субъекти тафтишаванда, ҳамчунин дар хошияи имкониятҳои мусоидаткунанда, ба хотири ошкор намудани мушкилоти муҳими аудитӣ ва иҷроиши вазифаҳои таъиншудаи аудитӣ таҳия карда мешаванд. Аудити самаранко - ин раванди таълимиву омӯзишӣ буда, аз ҷумла мутобиқгардонии равишу услухо як қисми фаъолияти худӣ аудит мебошад.

ТАЛАБОТ

101) Ҳангоми банақшагири аудитор бояд тартиботи гузаронидани аудитро таҳия созад, ки барои ҷамъоварии далелҳои саҳҳеҳи исботшавандае, ки ба ҳадафҳо ва мушкилотҳои аудит мутобиқ бошанд.

ТАФСИРОТ

102) Барномаи аудит бо ин гуна сурат тарҳрезӣ шудааст, ки барои таъмини ҷамъоварии далелҳои саҳҳеҳи исботшаванда равона мешавад ва ба аудитор

имконият медиҳанд, ки хулосабарориро тарҳрезӣ кунад ва тавсияҳои аудитиро дар посух ба суолҳои мушкилоту вазифаҳо дар муқобили ҳамдигар мегузорад.

103) Инчунин, хоҳишмандона, ба хотири он, ки банақшаگیرӣ бофасоҳат таҳия намояд, то дар раванди аудит барои аудитор имконият фароҳам ояд, ки аз хулосабарориҳо манфиат бардорад. Мулоҳизаҳои амалӣ, ба монанди мавҷудияти маълумот, метавонанд интиҳоби методологияҳо бошанд, ки қаблан бо мутобиқат бо соҳибтаҷрибадорони муваффақу пешқадам баррасӣ шудаанд. Аз ин рӯ, хоҳиши бофасоҳат будан муносибати прагматикиро тавсия медиҳад.

ТАЛАБОТ

104) Аудитор бояд барномаи аудито ба роҳбари аудит ва маъмурияти болоии SAI барои гирифтани тасдиқот пешниҳод менамояд.

ТАФСИРОТ

105) Роҳбарияти олимақом ва оперативии SAI, ҳамчунин гуруҳи аудиторӣ бояд аз тамоми ҷузвиёти сохтори аудит бархӯрдор бошанд. Қарор оид ба нақшагирии аудит ва оқибатҳои он бо назардошти захираҳо аксаран бо роҳбарияти олимақоми SAI иртибот дорад, ки метавонад, ки маҷмӯи маҳоратҳо, захираҳо ва имкониятҳо барои ҳалли вазифаҳо ва суолҳои матраҳшудаи аудитӣ таъмин намояд.

БАРГУЗОРӢ

ТАЛАБОТ

106) Аудитор бояд дар самти таъмини ҷамъоварии далелҳои саҳҳеҳи исботшаванда, барои он, ки хулосаҳои аудитиро ба танзим дарорад, хулосабандиро дар мутобиқат бо ҳадафҳо ва вазифаҳои аудит ба анҷом

расонад, ҳамчунин суолгузорино оид ба аудит ва додани тавсияҳои бамаврид вобаста ба салоҳиди SAI иҷозат мегирад.

ТАФСИРОТ

107) Далелҳои аудиторӣ бояд ҳам кофӣ (миқдор) ва ҳам мувофиқ (сифат) бошанд, то шахси донишҳои аудитидоштаро бо асоснокӣ ва саҳҳеҳияти хулосаҳои эътимодбахши аудиторӣ бовар кунонад.

108) Кофӣ -як ченаки миқдори далелҳои аудитие мебошад, ки барои тасдиқи хулоса ва чамъбасти аудитӣ мебошад. Ҳангоми баҳодихӣ оид ба кофӣ будани далелҳои аудиторӣ, аудитор бояд муайян намояд, ки шахси огоҳонидашуда нисбат ба натиҷагирии аудит эътимод пайдо карда бошад ва ё оё ба асоснокии далелҳои басандаву кофӣ боварӣ ҳосил кардааст. Мувофиқат муносибатест, ки ба сифати далелҳои аудиторӣ дахл дорад. Ин маънои онро дорад, ки далелҳои аудиторӣ бояд бамавриду муносиб, воқеӣ ва эътимодбахшанд.

109) Тибқи аҳамиятнокии фаҳмиши сатҳу дараҷа аст, ки дар он далелҳои аудиторӣ бо робитаи мантиқӣ бо муҳимияти (ҳадафҳои аудит) аудит ва суолҳои марбут ба аудит пайванд мебошад, ки ҳам қарор қабул мекунанд ва муҳимияти онро эътироф мекунанд.

110) Моҳият ба дараҷае дахл дорад, ки далелҳои аудитӣ бо маҳфумҳои оқилона ва назаррас арзёбӣ мешаванд, ки барои онҳо, ки арзиши дигар мавзӯ ва ашё дақиқан муайян шаванд. Ба ибораи дигар, воқеият ба он дараҷае дахл дорад, ки далели аудиторӣ он чиро ифода мекунанд, ки дар зехнияти мо ҷилвагар мешавад. Эътимоднокии ба он дараҷае дахл дорад, ки далелҳои аудиторӣ аз ҷониби як қатор сарчашмаҳо тасдиқ шуда, ҳангоми санҷиши такрорӣ натиҷаҳои якхелаи аудитӣ дода шаванд.

111) Дар раванди аудити самаранок хусусияти исботшавнадаи аудиторӣ тавассути мавзӯ ва ё ашёи мавзӯ ва ё ашё муайян шудаанд. Бо тағирёбии

хусусияти исботҳои аудиторӣ ва аз миёни он бояд барои аудити алоҳида чой ҳамчун аудити алоҳида ҷудо шуда бошад.

ТАЛАБОТ

112) Аудитор бояд иттилооти ҷамъшударо таҳлил намояд ва эътимод пайдо кунад, ки натиҷаҳои аудитӣ ба барномаҳои дурнамоӣ ворид шудаанд ва бо назардошти пешниҳоди дурнамо ва ҷавобҳо ба вазифаҳои гузошташудаи аудит; Таҳияи ҳадафи аудит ва суолҳои аудитӣ тибқи заруратҳо пайдо мешавад.

ТАФСИРОТ

113) Раванди таҳлилии аудити самаранок дар худ баррасии мунтазамеро аз ҷониби аудитор барои ҷӯстани посух ба саволҳо, далелҳо ва маълумоти ҷамъоваришуда ва равишҳои корбаришуда пайвастагӣ дорад. Ҳамаи чараён бо омодашавии ҳисоботи аудитӣ дар робита мебошад, ки онро метавон ҳамчун қисми ҷудонопазири раванди таҳлилӣ, кулминатсияе мешуморад, ки вақте аудитор бо суолоти хеш ҷӯи посухҳо мегардад.

114) Дар таҳлилии маълумоти ҷамъоваришуда тавсия дода мешавад, ки ба масъалаҳо ва ҳадафҳои аудитӣ тавачҷуҳ дода шавад. Ин равиш таъмини маълумотҳо ва ҳамчунин таҳлилии онро фарогир мешавад. Зеро раванди таҳлилӣ боздоштшави суолҳо мебошад, ки барои аудитор имконияти баррасии ҳадафҳоро дар бастаи пешниҳодкунӣ, ки дар рафти аудит қабул шудааст ва онро мутобиқ бо тартиботи дохилии зарурӣ баррасӣ мекунад.

115) Дар асоси натиҷаҳои аудитӣ аудитор зарур медонад, ки хулосабарорӣ кунад. Таҳияи хулосабандиҳо ҳамчунин метавонад баҳодихии амиқи афкори касбӣ ва тафсири аудиторро талаб кунад, барои посухҷӯӣ ба саволҳои аудиторӣ ин гуна ҳолат таъсирбахш аст. Вазъи мазкур аз ҳассосият ва моҳияти аудит ва тарзи суолгузори он низ вобастагии бештар дорад. Қабл аз хулосабарорӣ, тамоми ҳошияҳои матн, кулли далелҳои марбута, ҷамъу тарҳ ва дурнамоҳои гуногунро баррасӣ кардан лозим аст. Талаботи дақиқ

бояд қиёс шавад, зеро ин равиш оқилона, сарфаҷӯёна ва мутобиқ ба ҳадафҳост. Тавсия мешавад дар ин самт ҷалби роҳбарияти боло бояд як намудаи таваҷҷуҳи хоса баҳри пешбурди кор аст.

ТАҲИЯИ ҲИСОБОТ

Талабот

116) Аудитор бояд ҳисоботҳои аудиториро пешниҳод намояд, ки инҳо мебошанд: а) ҳамҷониба бо назардошти ҳаҷму андозавӣ, б) эътимодбахш, с) саривақтӣ, д) ё атври осону роҳат хондашаванда, е) мутавозиншуда.

ТАФСИРОТ

117) Барои он, ки ҳисоботи аудиторӣ ҳамҷониба бо назардошти ҳаҷму андоза бояд дорои ҳамаи иттилооти марбут ба аудит ва далелҳо, роҳҳои ҳалли вазифаҳо ва вазифаҳои аудитиест, ки новобаста ба ин бояд он батафсилоти басанда навишта шуда бошад, то таъминоти фаҳмои мавзӯ, ҳамчунин хулосаҳо ва натиҷагирҳои аудитӣ осону дастрас бошанд. Бо сабаби мавҷудияти мавзӯҳои гуногун дар раванди аудити самаранок, аз ҷиҳати мазмун ва сохтори аудит фарқкунанда мегардад. Тибқи қоида, бо назардошти шаффофият дар ҳисоботдиҳӣ мазмуни кутоҳшудаи аудити самаранок дорои ин мундариҷот мебошад;

- а) мавзӯ/ашё,
- б) ҳадафҳои аудит ва саволҳои аудит,
- в) меъёрҳои аудит ва сарчашмаҳо,
- г) равишҳои уорбариишуда дар ҷамъоварии маълумоти таҳлилӣ,
- д) фарогирии марҳилаҳои завмонӣ,
- е) сарчашмаҳои иттилоотӣ,
- ё) маҳдудиятгузори дар истифодабарии маълумотҳо,

ж) натиҷаҳои аудит,

з) хулосабарориҳо ва тавсияҳо, агар чунин бошанд.

118) Барои эътимоднокии ҳисоботи аудитӣ бояд ҳисобот ба таври мантиқӣ сохтори ҳоси худро дошта бошад ва дорои робитаи амиқи байни мақсад ва вазифаҳо, ҳамчунин аудит, ё масъалаҳои аудит, меъёрҳои аудит, хулосаҳои аудиторӣ, хулосаҳои муқаррарӣ ва тавсияҳоро нишон диҳад. Инчунин зарур аст, ки натиҷаҳои аудит ба таври эътимодбахш пешниҳод карда шавад, тамоми далелҳо барои муҳокима баён карда шаванд ва дақиқ фаҳмо бошанд. Дурустӣ ва дақиқӣ талаб мекунад, ки далелҳои аудиторӣ исботшуда бошанд ва ҳамаи хулосабандиҳову хулосабарориҳо ба таври саҳҳеҳ, бофасоҳат ва дурусту бамаврид пешниҳод шаванд. Дақиқии ҳисоботҳо ба хонандаи он кафолат медиҳад, ки омилҳои иттилотрасонӣ, ки мавҷуд дошта бошанд, пас маълумотҳо боварбахш ва дилпуркунанда мебошанд.

119) Назари саривақтӣ талаб мекунад, ки ҳисобот саривақтӣ интишор шавад, то иттилоот бамаврид ба роҳбарият, ҳукумат, мақомоти қонунгузор ва дигар ҷонибҳои манифатгиранда дастрас гардад.

120) Барои осон ва қулай мутолиа ва ё хондани ҳисобот, бояд матн он оммафаҳм ва истифодаи калимаҳои оддӣ мавриди қорбарӣ қарор гирад ва он то ҳадде бошад, ки ба мавзӯ марбут ва мансубият дошта бошад. Дигар сифатҳои мутолиашавии ҳисоботи аудиторӣ ба хонанда талаб мекунад, ки бо забони пурфасоҳату оддӣ навишта шуда, зарурат надорад, ки матн бо забони мушкилфаҳм бошад ва дар он маҳфумҳои калимаҳои равшану фаҳмо, кӯтоҳу тасвирдошта навишта шавад, ки аудитор кафолати гум нашудани мафумҳо ва истилоҳоти онро дода тавонад, ҳамчун дар пешниҳоди паёмҳои зарурӣ ҳамчун кӯмакрасон бошад.

121) Мутавозин будан маънои онро дорад, ки ҳисоботи аудитӣ бояд дорои мундариҷаи бағаразона бошад дар мундариҷаи он андешаҳои холис оварда шуда бошад. Ҳама далелҳои аудиторӣ бояд бо зехни кушода ва бидуни манфиатҷӯӣ пешниҳод карда шаванд. Аудитор бояд хавфи аз ҳадди зиёд ва зиёдравӣ дар арзёбиро дар доираи меъёрҳо ва бо равиши самаранок истифода барад. Аудитор бояд сабаб ва оқибатҳои мушкилотро дар ҳисоботи аудиторӣ шарҳу тавзеҳ диҳад, зеро ин ба хонанда имкон медиҳад аҳамияти проблемаро амиқтару жарфтар дарк кунад. Дар навбати худ ин гуна равиш барои хонанда як навъи ҳавасмандӣ буда, пайгири ислоҳи тадбирҳои ислоҳи ҳисобот мебошад, ки барои хонанда то чӣ андоза муҳимияти мушкилотро баён месозад, дар баробари ин боиси пешрафти кори субъектҳои аудитшаванда мегардад.

ТАЛАБОТ

122) Аудитор бояд меъёрҳои аудитӣ ва маъхазҳои онро дар рафти аудит муайян кунад.

ТАФСИРОТ

123) Меъёрҳои аудитӣ ва маъхазҳову сарчашмаҳои он бояд дар ҳисобот ишора карда шаванд, ки онҳо мавриди санҷиш низ қарор доштанд, зеро ин гуна дарҷи сарчашмаҳо дар зехни корбарони ҳисобот эътимодбахширо пешбинӣ мекунад ва барои хулосабарорӣ натиҷагирӣ бо истифода аз меъёрҳои аудитӣ ҳамбастагии бештар дорад. Дар аудити самаранок баҳри муайяннокии меъёрҳои аудитӣ метавонанд, ки сарчашмаҳои мухталиферо ба таври васеъ истифода баранд.

ТАЛАБОТ

124) Аудитор бояд эътимод дошта бошад, ки натиҷаҳои аудит дақиқан бо ҳадафҳо ва мушкилотҳои дарҷшуда дар ҳисоботҳо мутобиқанд ва ё шарҳ додан лозим аст, ки барои чӣ ин ҳолат имконнопазир аст.

ТАФСИРОТ

125) Натиҷаҳои аудит бояд дар қисмати дурнамо баррасӣ шаванд, бояд мутобиқати байни ҳадафҳои аудит, мушкилоти аудит ва саволҳои марбут ба он, хулосаҳои муқарарӣ ва хулосаҳои аудитӣ мантиқан риоя шаванд. Хулосабарорӣ - ин тасдиқшавиест, ки аз ҷониби аудитор дар асоси натиҷаҳои аудит таҳия гаштааст.

ТАЛАБОТ

126) Аудитор бояд тависаҳои созандаро пешниҳод намояд, ки дар асоси он саҳми таъсирбахше баҳри рафъи камбудихо ва мушкилотҳо гузошта шавад, ки дар рафти аудит ошкор шуда бошанд ва бояд ин гуна дарҷшавии мушкилот тибқи салоҳияти SAL ба маврид нишон дода шавад.

ТАФСИРОТ

127) Тавсиаи созанда – ин пешниҳодест, ки асоснокӣ дошта, арзёбиро баланд бардошта, куллай ва осон мебошад, ки бо ҳадафҳои аудит ва хулосабандиҳои аудитӣ ба кулӣ павастагӣ дорад. Тавсиаҳо бояд аз ҳақиқату воқеият дур бошанд, мушкилотро рафъ созанд, ба вазифаҳои роҳбарикунандаҳо хусусияти таҳмилгарӣ раво набинанд.

Бояд мантиқан фаҳмо бошад, ки тавсиаҳо баҳри таъсиргузорӣ ва самаранокии қору фаъолият мебошанд. Тавсиаҳо бояд мантиқан дар заминаи пешниҳоди делелҳову санадҳо таҳлил шуда бошанд.

128) Тавсиаҳо бояд ба суроғи субъекти тафтишшаванда ишора шуда бошад, ки дар иҷроиши масъулияти он салоҳият ва ваколатдор аст.

ТАЛАБОТ

129) Аудитор бояд ба субъекти тафтишшаванда имконияти шарху тавзеҳ додани хулосаҳо, ҷамбасти хулосаҳо ва тавсияҳо дорад, то он замоне, ки SAI ҳисоботҳои ҳешро паҳну интишор менамояд.

130) Аудитор бояд баррасии мулоҳизаҳои танқидӣ ташкилоти аудитшавандаро дар ҳуҷҷатҳои корӣ қайд намуда, сабабҳои ворид кардани тағиротҳо ва афкори радшавандаеро, ки тавассути шарху тафсир пайдо кардааст, дар ҳисоботи ҷамбасти дарҷ намояд.

ТАФСИРОТ

131) Тавзеҳоти шахси аудитшаванда дар асоси натиҷаҳо, хулосаҳо ва тавсияҳои аудитӣ барои таҳияи ҳисоботи аудитии мутавозин мусоидат намуда, ба аудитор кӯмак мекунад, ки ихтилофоту иштибоҳотро бартараф кунад ва хатоҳои воқеиро қабл аз анҷомёбии ҳисоботи аудитӣ ислоҳ кунад. Ҳисоботи аудитӣ бояд нуқтаи назари аудитор ва инчунин нуқтаи назари субъектҳои аудитшавандаро баёнгар бошад.

132) Тафсири фикру мулоҳизаҳои воридшуда бояд дар ҳуҷҷатҳои корӣ сабт карда шавад, то ҳама гуна тағйирот ба лоиҳаи ҳисоботи ревизионӣ ва ё сабабҳои ворид накардани тағирот бояд ҳуҷҷатгузори шаванд. Ҳуҷҷатнигории мазкур шаффофиятро дар бораи он, ки чаро ба лоиҳаи ҳисоботи аудиторӣ тағирот ворид шудааст ва ё бо кадом сабабҳо ворид накарданд, билохира дақиқан сабабҳои қабули қарорҳои аудиторино низ бояд дарҷ кунанд, то барои хонандаи ҳисоботи аудитӣ фаҳмо ва донистанӣ бошад.

ТАЛАБОТ

133) SAI бояд ба таври васеъ ҳисоботҳои аудитории ҳешро интишор намояд, дар баробари ин бояд вазъи махфияти иттиллоотро ниғаҳ борад.

ТАФСИРОТ

134) Интишори васеъи ҳисоботҳои аудиторӣ дар баланд бардоштани сатҳи боваринокӣ оид ба вазифаҳои аудитиро мусоидат менамояд. Дар пайгири бо

ин мавзуъ, ҳисоботҳои аудиторӣ бояд миёни субъектҳои санҷишшаванда, мақомоти қонунбарор ва сохторҳои ҳукумати ва ҳамчунин дигар ҷонибҳои интишору паҳн гардад. Ҳамзамон ҳисоботҳо бояд барои ҷонибҳои манфиатгир ва миёни ҷомеа бевосита ва ё тариқи васоити ахбори омма, ба истиснои иттилооти махфӣшуда дастрас ва интиҳор гардад.

135) Аудиторияи асосии манфиатгирандагони ҳисоботи аудити самаранок - ин мақомоти қоққонгузор ва иҷроия, сохторҳои давлатӣ ва шаҳрвандӣ мебошанд.

Аудити самаранокӯ сифати хуб дошта ба мақомоти қонунгузор имконият медиҳад, ки назоратро ба таври самаранокӯ таъсирбахш аз рӯи муассисаҳои ҳукумат ва давлатӣ қорбарӣ намояд, ҳамчунин нисбати ашхоси қарорқабулкунанда ва ё афроди тасмимгирандаи сатҳи мақомотҳои давлатӣ ва хизматчиёни давлатӣ дар самти ворид кардани тағироту иловаҳо, ки барои рушди фаъолиятҳо ва ноилшавӣ ба натиҷаҳо равона шудааст, дар пешравиҳои қори аудитӣ пешбаранда ва мусоидаткунандаи беҳтаринест. Бо вучуди ин, боз ҷомеа бошад, ба таври васеъ шаҳрвандон ва ҷонибҳои сеюмро, аз қабилӣ сектори хусусӣ ва воситаҳои ахбори омма, ки дар ин самт манфиатеро барои худ ва ҷомеа пешниҳод мекунанд, аммо шояд аз имкониятҳои мавҷуда ва ё самтҳои дигари қор истифода бурда, натиҷаҳои аудити самаранокӯро мавриди истифода қарор хоҳанд дод.

АМАЛҲОИ МИНБАЪДА

ТАЛАБОТ

136) Аудитор бояд дар ҳолатҳои зарурӣ ҳулосаҳо ва тавсияҳои аудити қаблӣро пайгирӣ мекунад, SAI агар имконият бошад, дар назди мақомоти қонунгузор оид ба ҳулосабарорӣ ва оқибатҳои ҳамагуна амалиётҳои мутобиқ ва тасҳеҳшуда ҳисобот медиҳад.

ТАФСИРОТ

137) Амалҳои минбаъда ба аудиторҳо дахл доранд, ки барои ислоҳи амалҳо аз ҷониби ташкилоти аудитшаванда ва ё аз ҷониби дигари масъул бо асоснокии нтаиҷагирӣ аудити самаранок вазифадор мешавад. Ин фаъолияти мустақилест, ки арзиши раванди аудитро тариқи устуворсозии аудит боло намуда, бо истифода аз таъсиргузориҳои аудит заминаи такмили минбаъдаи кори аудиторро рушд медиҳад. Ҳамзамон пешниҳод менамояд, ки субъект мавриди аудит қароргирифта ва дигар қорбарони таъиншуда ва пешбинишудаи ҳисоботи аудитӣ нисбати ҳисоботи аудиторӣ ва натиҷагирӣ аз аудит муносибатро ба таври ҷиддӣ ба роҳ монанд, ки ин барои аудитор шабеҳи дарсҳои муфидбахш буда, таъмини нишондиҳандаҳои самаранокӣ фаъолият мебошанд. Амалҳои минбаъда барои омӯзиши дохилӣ ва рушди ташкилоти аудитшаванда муҳим аст, ки ин барои SAI кори назаррасе маҳсуб меёбад.

138) SAI бояд ба таври лозимӣ дар бораи натиҷаҳои амалиёти минбаъдаи худ бо мақсади пешниҳоди ақидаҳо ба мақомоти қонунгузор, ҳокимияти иҷроия, ҷонибҳои манфиатдор ва ҷомеа ҳисобот диҳад. Маълумоти боэътимод дар бораи иҷрои тавсияҳо, натиҷаҳои санҷиш ва ҷораҳои дахлдори ислоҳӣ метавонанд нишон диҳанд, ки арзиш ва манфиатҳои SAI боло рафтааст.

Талабот

139) Аудитор бояд рафтору амалҳои минбаъдаи хешро тамаркуз ба он намояд, ки то чи андоза ба дурустӣ ташкилоти тафтишшуда мушкилотро дурусту беғалат ҳал карда, оё пас аз як мараҳилаи бисёр ҷиддиву оқилона шароити ба миёомадаро ислоҳ кардааст.

ТАФСИРОТ

140) Тадбирҳои минбаъда бо татбиқи тавсияҳо маҳдуд намешаванд, балки ба он нигаронида шудаанд, ки оё ташкилоти тафтишшаванда мушкилотро дурусту беғалат ҳал карда, оё пас аз як мараҳилаи бисёр ҷиддиву оқилона шароити баамаломадаро ислоҳ кардааст.

141) Аудитор бояд муайян кунад, ки кадом тавсияҳо бояд риоя карда шаванд ва чӣ гуна қадамҳои минбаъда (тавассути аудити нав ё тартиботи соддакардасуда) иҷроиши хешро пайдо мекунад.